

Anadolu Selçuklu Medreseleri: Konya Örneği Üzerinden Bir İnceleme

Furkan KÜL

Yüksek Lisans/ Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, İslam Tarihi Bölümü, İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı, Çorum/Türkiye fkul795@gmail.com

Araştırma Makalesi

Süreç:

Geliş Tarihi: 13.06.2025

Kabul Tarihi: 25.07.2025

Yayın Tarihi: 30.09.2025

İntihal:

Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.

Etik Beyan: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Finansman: Yazar, bu araştırmayı desteklemek için herhangi bir dış fon almadığını kabul eder.

Çıkar Çatışması: Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Telif Hakkı:

© Furkan Kül | Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 (CC BY-NC) International License

Öz

Bu çalışma, Anadolu Selçuklu Devleti döneminde inşa edilen ve İslam medeniyetinin ilim geleneğini yansıtan medreseleri Konya örneği üzerinden incelemektedir. Çalışmanın temel amacı, Konya’da yer alan Selçuklu dönemi medreselerinin tarihî, mimarî ve eğitsel işlevlerini ortaya koymaktır. Ayrıca, bu kurumların dönemin toplumsal ve kültürel yapısına sağladığı katkılar analiz edilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda Konya’da Selçuklu dönemine ait çeşitli medreseler incelenmiştir. Araştırmada nitel yöntem benimsenmiş; seyyah anlatıları ve literatür taraması gibi kaynaklardan elde edilen bilgiler analiz edilmiştir. Çalışmada, medreselerin banileri, inşa amaçları, mimarî özellikleri, vakıf gelirleri ve öğretim kadrosu hakkında bilgi verilmiş; müfredat yapısına ise genel hatlarıyla değinilmiştir. Elde edilen bulgular, bu ilim müesseselerinin yalnızca dinî eğitim kurumları değil, aynı zamanda aklî ilimlerin öğretildiği, bilimsel ve kültürel faaliyetlerin yürütüldüğü mekânlar olduğunu göstermektedir. Sonuçlar, Konya’nın Selçuklu döneminde bir ilim ve irfan merkezi olarak şekillendiğini; medreselerin ise bu yapının hem taşıyıcısı hem de kurucusu konumunda bulunduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca, bu medreselerin eğitim-öğretim faaliyetlerinin yanı sıra mimarî özellikleriyle de Anadolu Selçuklu sanatının en önemli örneklerini yansıttığı tespit edilmiştir. Medreseler, Selçuklu sultanlarının ve ileri gelen devlet adamlarının desteğiyle yalnızca bilgi üretim odakları değil, aynı zamanda sosyal, ekonomik ve dinî hayata yön veren kurumlar olarak işlev görmüştür. Bu yönüyle Konya medreseleri, Anadolu’da kalıcı bir Türk-İslam medeniyetinin oluşumunda kilit rol oynamıştır. Bunun yanı sıra, medreseler farklı şehir ve bölgelerden gelen talebelerin bir arada eğitim görmesine olanak tanımış; böylece dönemin toplum yapısında kültürel bütünleşmeye zemin hazırlamıştır. Bu yönüyle Selçuklu medreselerinin, modern eğitim anlayışını çağrıştıran bazı unsurlar barındırdığı ileri sürülebilir.

Anahtar Kelimeler: Anadolu Selçuklu, Konya, Medrese, Eğitim, Bilim.

Atıf Bilgisi:

Kül, Furkan. “Anadolu Selçuklu Medreseleri: Konya Örneği Üzerinden Bir İnceleme”. *Mersin İlahiyat Dergisi* 1/1 (Eylül 2025), 129-146.

Anatolian Seljuk Madrasahs: A Study on the Konya Example

Furkan KÜL

Master's Student, Hitit University Faculty of Theology, Department of Islamic History, Department of Islamic History and Arts, Çorum/Türkiye, fkul795@gmail.com

Research Article

History:

Received: 13.06.2025

Accepted: 25.07.2025

Published: 30.09.2025

Plagiarism:

This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Ethical Statement: It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Funding: The author acknowledges that they received no external funding in support of this research.

Competing Interests: The author declares that have no competing interests.

Copyright:

© Furkan Kül | Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 (CC BY-NC) International License

Abstract

This study examines the madrasahs built during the Anatolian Seljuk period that reflect the scholarly tradition of Islamic civilization, focusing on the example of Konya. The main objective of the study is to reveal the historical, architectural, and educational functions of the Seljuk-era madrasahs located in Konya. Additionally, it aims to analyze the contributions of these institutions to the social and cultural structure of the period. In this context, various madrasahs from the Seljuk period in Konya have been investigated. The research adopts a qualitative method, analyzing information obtained from sources such as travel narratives and literature review. The study provides information on the founders of the madrasahs, their intended purposes, architectural features, endowment revenues, and teaching staff, while the curriculum structure is discussed in general terms. The findings indicate that these centers of learning were not only institutions of religious education but also venues where rational sciences were taught and scientific and cultural activities were conducted. The results show that Konya, during the Seljuk period, was shaped as a center of knowledge and wisdom, and that madrasahs played a dual role as both the carriers and founders of this structure. Moreover, the madrasahs were found to reflect the finest examples of Anatolian Seljuk art through their architectural characteristics, in addition to their educational functions. Supported by Seljuk sultans and high-ranking state officials, madrasahs functioned not only as hubs of knowledge production but also as institutions that influenced social, economic, and religious life. In this regard, the madrasahs of Konya played a key role in the formation of a lasting Turkish-Islamic civilization in Anatolia. Furthermore, the madrasahs allowed students from different cities and regions to study together, thus laying the groundwork for cultural integration within the social structure of the time. In this sense, it can be argued that Seljuk madrasahs contained certain elements reminiscent of modern educational concepts.

Keywords: Anatolian Seljuk, Konya, Madrasah, Education, Science.

Cite as:

Kül, Furkan. "Anatolian Seljuk Madrasahs: A Study on the Konya Example", *Mersin Theology Journal* 1/1 (September 2025), 129-146.

Anadolu Selçuklu Medreseleri: Konya Örneği Üzerinden Bir İnceleme

Giriş

Anadolu Selçuklu Devleti, 11. yüzyılın sonlarında Büyük Selçuklu Devleti'ne bağlı¹ bir uç beyliği olarak ortaya çıkmış, kısa süre içerisinde Anadolu coğrafyasının en güçlü siyasî aktörlerinden biri hâline gelmiştir. Türklerin Anadolu'daki ilk sistemli ve kalıcı yerleşimi, 1071 Malazgirt Savaşı'yla mümkün olmuş; bu zafer, sadece Bizans'ın Anadolu'daki üstünlüğünün kırılmasıyla sınırlı kalmamış, aynı zamanda Anadolu'nun İslamlaşması ve Türkleşmesinin de önünü açmıştır.² Bu süreçte Kutalmışoğlu Süleyman Şah, İznik merkezli bir hâkimiyet kurarak Anadolu Selçuklu Devleti'nin temellerini atmıştır. Ancak onun kendi adına para bastırdığına veya hutbe okuttuğuna dair herhangi bir kayda rastlanmamaktadır. Bu durum, kurduğu siyasî yapının hukukî açıdan Büyük Selçuklu Devleti'ne bağlı olduğunu ortaya koymaktadır. Nitekim dönemin kaynaklarında, Süleyman Şah'ın Sultan Melikşah'a tâbiyetini ifade eden açık ifadelere yer verilmektedir.³

I. Kılıç Arslan (1092–1107) ve I. Mesud (1116–1155) gibi sultanlar döneminde devletin temelleri sağlamlaştırılmış, II. Kılıç Arslan'ın (1155–1192) uzun süren saltanatında ise bölgesel beylikler etkisiz hale getirilerek merkezî otorite güçlendirilmiştir. Anadolu Selçukluları, özellikle I. Alâeddin Keykubad (1220–1237) zamanında siyasî, askerî ve iktisadî açıdan zirveye ulaşmıştır.⁴ Ancak 1243 Köse Dağı Savaşı'nda Moğollara yenilmeleriyle birlikte siyasî bağımsızlık zayıflamış⁵ ve giderek İlhanlı hâkimiyeti altında bir hânedan devleti konumuna gerilemiştir. Buna rağmen Anadolu Selçuklu Devleti, kurumsallaşma, şehirleşme ve ilmî faaliyetler açısından Anadolu'nun sonraki yüzyıllarındaki gelişmelerine zemin hazırlamıştır. Bu bağlamda, Anadolu Selçuklu Devleti'nin ilmî faaliyetlere verdiği önem, özellikle medrese kurumu etrafında şekillenmiş ve eğitim alanındaki kurumsallaşmanın temelini oluşturmuştur.

Bu kurumsallaşma sürecinin en belirgin ve kalıcı tezahürlerinden biri medrese yapılanmaları olmuştur. İslam medeniyetinde eğitimin en önemli kurumsal yapısı olan medreseler, yalnızca dinî bilgilerin aktarıldığı mekânlar değil; aynı zamanda matematik, astronomi, tıp, edebiyat ve felsefe gibi aklî ilimlerin de öğretildiği merkezler olarak dikkat çekmiştir. Özellikle Büyük Selçuklu Devleti döneminde kurulan Nizamiye Medreseleri, İslam eğitim sisteminin zirvesini temsil etmiş; Bu model, Anadolu Selçuklu Devleti tarafından da benimsenerek Anadolu'ya taşınmıştır.

Devletin bu süreçte Anadolu'da hem İslam'ın yayılması hem de kalıcı Türk hâkimiyetinin sağlanması için eğitim politikaları büyük önem taşımıştır. Selçuklu sultanları, eğitimi bir devlet politikası haline getirerek şehirlerde medreseler, camiler,

¹ Erkan Göksu, "Türkiye Selçuklu Devleti'ne Tâbi Devletler ve Tâbiyet Hukuku Üzerine Bir Değerlendirme", *Belleten* 81/290 (Nisan 2017), 45.

² Osman Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye* (İstanbul: Turan Neşriyat Yurdu, 1971), 37.

³ Ali Sevim, "Süleyman Şah I", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2010), 38/104.

⁴ Yaşar Bedirhan - Zeki Atçeken, *Malazgirtten Vatana Anadolu Selçuklu Devleti Tarihi* (Konya: Eğitim Yayınevi, 2019), 279.

⁵ V. Gordlevski, *Anadolu Selçuklu Devleti*, çev. Azer Yaran (Ankara: Onur Yayınları, 2018), 57.

tekkeler ve zaviyeler inşa etmiş; bu kurumlarla toplumsal yapıyı ilim, irfan ve ahlak ekseninde şekillendirmeyi hedeflemişlerdir.

Selçuklu devletleri arasında en uzun ömürlü⁶ olan bu devletin başarısı, sadece siyasî alanda değil, aynı zamanda eğitim alanındaki güçlü yapılanmasında da kendini göstermektedir. Tarih boyunca devletlerin hâkimiyet kurdukları bölgelerde kalıcılıklarını sürdürebilmeleri, çok yönlü stratejiler geliştirmelerine bağlıdır. Bu stratejiler yalnızca siyasî ve askerî araçlarla sınırlı kalmayıp, zaman zaman dinî ve kültürel yapılar üzerinden de inşa edilmiştir. Özellikle Selçuklu döneminde medreseler, sadece ilmî faaliyetlerin yürütüldüğü yapılar değil, aynı zamanda mezhep politikalarının ve toplumsal düzenin şekillendirilmesinde kullanılan araçlardan biri olmuştur. Bu çerçevede eğitim, seçkin bir zümre olan ulemaya hitap eden sınırlı ancak stratejik bir faaliyet olarak devletin ideolojik ve idarî bütünlüğünü destekleyen bir işlev görmüştür. Öte yandan, Anadolu'da devlet adamları tarafından çok sayıda medrese inşa edilmiş; bu kurumlarda ağırlıklı olarak dinî ve tıbbî eğitim verilmiş, bazı medreseler ise aynı zamanda rasathane (gözlemevi) olarak kullanılmıştır.⁷

Medreselerde verilen eğitim genel olarak iki ana kola ayrılmaktaydı. Birinci grup, aklî ilimler olarak adlandırılan ve matematik, astronomi, geometri, fizik, tıp, gramer ve felsefe gibi alanları kapsayan ilimlerden oluşmaktaydı. İkinci grup ise İslamî ilimleri kapsamaktaydı ve usûl, fıkıh, hadis, tefsir gibi derslerden oluşmaktaydı.⁸ Bu çok yönlü eğitim sistemi sayesinde, medreselerden mezun olan bireyler dönemin ihtiyaç duyduğu entelektüel birikime sahip olarak yetişmekte ve devlet kademelerinde önemli görevler üstlenebilmekteydi. Ayrıca, bu mezunların bir kısmı farklı şehirlere gönderilerek halkın eğitimine katkıda bulunmakta, bu sayede, toplumun ahlakî ve kültürel değerlerinin güçlendirilmesine katkı sağlanmaktaydı. Tüm bu unsurlar göz önünde bulundurulduğunda, medreselerin sadece birer eğitim kurumu olmanın ötesinde, toplumsal düzenin korunması ve kültürel sürekliliğin sağlanması açısından da önemli işlevler üstlendikleri anlaşılmaktadır.

Bu çalışma, özellikle Konya'da inşa edilen Selçuklu dönemi medreselerine odaklanmakta ve bu yapıları tarihî, mimarî ve eğitsel boyutlarıyla ele almaktadır. Konya'nın siyasî merkez olmasının da etkisiyle burada kurulan medreseler, dönemin ilmî faaliyetlerinin yoğunlaştığı önemli yapılar arasında yer almaktadır. Değerlendirmelerin daha sağlıklı bir zemine oturabilmesi amacıyla dönemin genel sosyo-politik yapısına ve medreselerin genel işlevine dair kısa bir arka plan bilgisine de yer verilmiştir.

Araştırmanın amacı, Konya'daki belirli medrese örnekleri üzerinden Selçuklu eğitim anlayışını ve bu kurumların ilmî, dinî ve sosyal hayattaki yerini ortaya koymaktır. Araştırma kapsamında Ali Gav, Karatay, Altun-Aba, İnce Minareli ve Sırçalı Medresesi gibi yapılar; vakfiye, kitabe ve mimarî özellikleri açısından incelenmiştir. Elde edilen bulgular, bu yapıların sadece birer eğitim kurumu değil; aynı zamanda mimarî bakımdan dönemin

⁶ İbni Bibi, *El evâmirü'l-alâ'iyye fi'l-umûri'l-alâ'iyye (Selçuknâme)*, çev. Mürsel Öztürk (Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1996), 1/12.

⁷ Ali Sevim - Erdoğan Merçil, *Selçuklu Devletleri Tarihi Siyaset, Teşkilat ve Kültür* (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1995), 515.

⁸ Zeki Atçeken - Yaşar Bedirhan, *Selçuklu Müesseseleri ve Medeniyeti Tarihi* (Konya: Eğitim Yayınevi, 2012), 143.

sanat anlayışını yansıtan ve sosyal hayatta belirli roller üstlenen çok yönlü müesseseler olduğunu göstermektedir. Özellikle Altun-Aba Medresesi'nde öğrencilerin düzeylerine göre maaşa bağlanması veya Sırçalı Medrese'nin Hanefî mezhebine tahsis edilmesi gibi örnekler, dönemin uygulamaları hakkında dikkat çekici ipuçları sunmaktadır.

Makalemizde nitel araştırma yöntemi benimsenmiştir. Veriler, seyahatnâmeler, kitabeler, mimarî izler ve ikincil literatür taraması yoluyla elde edilmiştir. Medreseler, banisi, amacı, mimarî tasarımı, vakıf gelirleri, akademik kadrosu ve sosyal etkileri açısından incelenmeye çalışılmıştır. Özellikle vakfiyeler, müderris ve öğrencilere dair bilgiler, gelir dağılımı ve mezhepsel tercihler gibi eğitim sistemiyle doğrudan ilişkili veriler de incelenmiştir. Ayrıca İbn Bîbî, İbn Battûta, Eflâkî gibi döneme tanıklık eden isimlerin aktarımları, tarihî ve toplumsal arka planın şekillendirilmesinde kullanılmıştır.

Araştırmada daha önce bu alanda yapılmış olan çeşitli akademik çalışmalardan da istifade edilmiştir. Özellikle Osman Turan, Aptullah Kuran, Caner Arabacı, Mehmet Yılmaz Önge, Mehmet Önder ve İbrahim Hakkı Konyalı gibi araştırmacıların Selçuklu dönemi medreseleri, vakıfları ve Konya'daki ilim yapıları üzerine olan eserleri temel başvuru kaynakları arasında yer almıştır. Bunlara ek olarak yüksek lisans tezleri, TDV İslâm Ansiklopedisi maddeleri de incelemeye dâhil edilmiştir.

1.1. Konya'da Kurulan Medreseler

Selçuklu döneminde Konya, eğitim, kültür ve mimarî alanda zirveye ulaşmış bir şehir olarak dikkat çekmiştir. Şehirde inşa edilen medreseler, yalnızca dinî ve bilimsel eğitim veren kurumlar değil, aynı zamanda Selçuklu sanatının ve kültürünün birer yansımasıdır. Mevlâna Celâleddîn Rûmî (ö.672/1273) gibi düşünürlerin yaşadığı şehir, tasavvufî ve ilmî bir merkez haline gelmiştir. Konya'nın medrese geleneği, Osmanlı döneminde de devam etmiş, şehri Anadolu'nun kültür ve eğitim merkezi haline getirmiştir.

1.1.1. Ali Gav Medresesi

Ali Gav Medresesi'nin inşa tarihi, banisi ve mimarını belirten bir vakfiye ya da vakıf kaydı mevcut değildir.⁹ 1965 yılında Yılmaz Önge tarafından gerçekleştirilen kazılar sırasında ortaya çıkarılan Bizans dönemine ait kalıntılar ile yapıda kullanılan devşirme malzeme¹⁰, yapının XII-XIII. yüzyıllara tarihlenen bir Selçuklu eseri olduğunu göstermektedir. Konya'daki ilk kapalı avlulu medrese örneği olan bu medresede,¹¹ hangi derslerin verildiği bilinmemektedir.

Halk arasında yaygın olarak kabul gören rivayete göre Ali Gav, Türkiye Selçuklularından Kutalmışoğlu Süleyman Şah'ın (ö. 1086) Konya'yı Bizans'tan almak amacıyla gerçekleştirdiği kuşatma sırasında Türk ordusu içinde bulunan akıncı dervişlerden biriydi. İbrahim Hakkı Konyalı, Ali Gav isminin kökenine dair kesin olmayan

⁹ Mihrimah Şenalp, *Tarihi Yapılarda Termal Konfor Analizi: Ali Gav Medresesi Örneği* (Konya: Konya Teknik Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 49.

¹⁰ Mehmet Yılmaz Önge, "Bilinmeyen Bir Selçuklu Medresesi: Konya Ali Gâv Zâviyesi ve Türbesi", *Önasya* 3/28 (1967), 22.

¹¹ Şenalp, *Ali Gav Medresesi Örneği*, 49.

bazı anlatılara yer vermektedir. Bu anlatılara göre, uzun süre fethedilemeyen Konya kalesine öküz postuna bürünerek hayvan sürüsünün arasına karışmak suretiyle gizlice giren bu kişi, kale kapılarını Türk ordusuna açmış ve bunun ardından halk arasında bu adla anılmaya başlanmıştır.¹²

“Konya Vakıflar Genel Müdürlüğünde bir vakfiye kaydında “Konya’da vaki evliyaullahdan Ali Gav...” diye bir ifade bulunduğu için evliya olduğu düşünülmektedir.”¹³ Aptullah Kuran da bu düşüncüyü destekler nitelikte “XV. yüzyılda Hacı Bayram Veli ahfadından Ali Gav Babanın şeyhlik ettiği ve ona izafeten Ali Gav Medresesi”¹⁴ adını aldığını ifade etmiştir.

Medreseye ait günümüze ulaşmış herhangi bir kitabe mevcut değildir. Hem bu hem de başka belgelenmiş verilerin yokluğundan hareketle ikincil kaynaklardan aktarılan bilgilerin kesinlik taşıdığı söylenemez. Bununla birlikte, medresenin Konya’nın eski eğitim kurumlarından biri olduğu ve uzun süre ilmi faaliyetlerini sürdürdüğü hususu genel kabul gören bir durumdur. Nitekim 1901 yılında Ferit Paşa tarafından bir onarımdan geçirildiği bilinmektedir. Ayrıca bu yapı, kaynaklarda zaman zaman "Mahmudiye Medresesi" adıyla da anılmaktadır.¹⁵

1.1.2. İnce Minareli Medrese

Alâeddin Tepesi’nin batısında yer alan yapı, Selçuklu sultanı II. İzzeddin Keykâvus (1246-1249) döneminde Vezir Sâhip Ata Fahrettin (ö. 687/1288) tarafından, hadis ilminin öğretilmesi amacıyla 663/1264 yılında inşa ettirilmiştir.¹⁶ Taç kapısında yer alan madalyonlardaki kitabelerden, yapının mimarının Kölük b. Abdullah olduğu anlaşılmaktadır.¹⁷ Medreseye İnce Minareli Medrese adının verilmesinin nedeni ise, bünyesinde yer alan mescidin iki şerefeli, yüksek ve ince yapılı bir minareye sahip olmasıdır.¹⁸ İnşa tarihinin 1264 yılı olduğu kaynaklarda belirtilmekte; medreseye ait vakfiyenin ise Ocak 1281 tarihli olduğu ifade edilmektedir.¹⁹ Bu veriler, eserin mimarî ve tarihsel kimliğine dair önemli ipuçları sunmaktadır.

Sâhip Ata Fahrettin Ali’nin çeşitli tarihlerde vakfettiği yerler şöyledir:

“663 H./1264’te; Kırşehir ve Borgulu (Uluborlu) muzafatından iki köy; Konya’da sur haricinde hudutları muayyen üzüm bağları; Konya suru haricinde ve Milisya köyünde bir takım arazi; Konya Nahiyesi dâhilinde Karahüyük, Gücar ve Akçavıran köyleri; 664 Recebi’nde Konya’da altları mahzenli, üstleri odalı, birbirine bitişik dört dükkân; Konya’da

¹² İ. Hakkı Konyalı, *Abideleri ve Kitabeleriyle Konya Tarihi* (Konya: Yeni Kitap Basımevi, 1964), 913.

¹³ Şenalp, *Ali Gav Medresesi Örneği*, 53.

¹⁴ Aptullah Kuran, *Anadolu Medreseleri* (Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi Yayınları, 1969), 1/47.

¹⁵ Muhammet Kemaloğlu, “XI.-XIII. Yüzyıl Türkiye Selçuklu Devletinde Eğitim Öğretim(Medreseler)”, *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi* 2/5 (Mayıs 2015), 96.

¹⁶ Bilal Gök, *Türk-İslam Sanatları Tarihi* (İstanbul: Fidan Yayınları, 2021), 112.

¹⁷ Şerife Gökbaş, *Arşiv Belgelerine Göre Konya’daki Selçuklu Cami ve Medreselerinin Tamir ve Onarımları* (Konya: Selçuk Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2019), 242.

¹⁸ Fatih Semerci - Ayşe Özkafe, “Anadolu Selçuklu Medreselerinde Mekân ve Cephe Kalitesinin Analizi: Konya Medreseleri Örneği”, *İslam Medeniyeti Araştırmaları Dergisi* 5/1 (Haziran 2020), 70.

¹⁹ Mehmet Birekul, “Anadolu Selçuklu Devleti’nde Eğitim ve Konya Medreseleri”, *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi* 3 (Bahar 2018), 90.

Marende Mahallesi'nde beş ev; Konya'da Armağanşah Mahallesi'nde, Barbana denilen üstlü altlı hücreyi şamil evler; Konya'da Karaaslan ve Şerefettin Camii hizasında altları mahzenli üç dükkân; Konya'da demirciler çarşısında üç dükkân; Konya'da Eski Çarşı'da haffaflar içinde diğer üç dükkân; 664 Ramazan'ında; Altıntaş köyü yakınlarındaki Bazazruz, Karahüyük'e bağlı Beşigün köyleri.”²⁰

Söz konusu medreseye ilişkin vakfiyede, müderrislere günlük 15 dirhem, muîdlere ise 10'ar dirhem nakit ödeme yapılacağı; mescidin imamına nısf rıtl (240 dirhem), müezzine ve ferraşa ise rub'u rıtl (60'ar dirhem) tahsis edileceği belirtilmiştir. Ayrıca, kendisinden sonra görevi devralacak olan mütevellilere de günlük 10 dirhem ödenmesinin öngörüldüğü ifade edilmektedir.²¹

Medresenin mimarı Kölük b. Abdullah'ın Hristiyan bir aileye mensup olduğu ve Vezir Fahreddin Ali'nin himayesinde yetiştirildiği bilinmektedir.²² Uzun yıllar vezirlik görevinde bulunan Sâhip Ata Fahreddin Ali, inşa ettirdiği hayır kurumlarıyla tanınmış; özellikle eğitim, sosyal yardım ve dinî hizmet alanlarında yaptığı katkılar sayesinde İslam dünyasında saygın bir konum elde etmiştir. Bu hizmetlerinden dolayı Anadolu halkı tarafından “Sâhib Ata” unvanıyla anılmış; bu unvan, kendisine duyulan derin hürmetin bir ifadesi olmuştur.²³ İnce Minareli Medrese günümüze ulaşmakla birlikte, zaman içerisinde çeşitli dış etkenlerden dolayı tahribata uğramış ve bu nedenle çeşitli dönemlerde onarımlar geçirmiştir.

1.1.3. Altun-Aba (İplikçi) Medresesi

Konya'da yapılan ilk medreselerden olan Altun-aba Medresesi Selçuklu devlet adamı Şemseddin Altun-aba (ö. 635/1237) tarafından inşa ettirilmiştir.²⁴ Altun-aba Medresesi, günümüzde Konya'da Alâeddin Caddesi üzerinde bulunan İplikçi Cami'nin arkasında, kible (güney) duvarına bitişik bir konumda yer almaktadır.²⁵ 1200 yıllarında yapılan²⁶ bu eserin bulunduğu yer Yeni Pazar ismini taşımaktaydı. “Medresenin dört yanında Konyalı kuyumcu Salimoğlu Hoca Yusuf'un mescidi ve bu mescidin vakfı, Tebrizli Tacir Hoca Abdülcebbar'ın mescidi, muhacir Kadı Necmeddin Abdurrahman'a ve bu medreseye ait dükkânlar bulunmaktaydı.”²⁷ Medrese vakfiyesinde belirtildiği üzere, Altun-Aba müteveli olarak İplikçi Oğlu'nu atadığı için bu medrese zamanla İplikçi Medresesi olarak tanınmıştır.²⁸ Altun-Aba Medresesi, dönemin önde gelen ilim merkezlerinden biri olup, burada ders veren şahsiyetler arasında iki önemli isim öne çıkmaktadır: “Sultânü'l-ulemâ” unvanıyla tanınan Bahâeddin Veled (ö. 628/1231) ve

²⁰ Zeki Atçeken, *Konya'daki Selçuklu Yapılarının Osmanlı Devrinde Bakımı ve Kullanılması* (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1998), 251.

²¹ Atçeken, *Osmanlı Devrinde Bakımı ve Kullanılması*, 252.

²² Zeki Sönmez, “Kölük b. Abdullah”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2002), 26/249.

²³ Birekul, “Anadolu Selçuklu Devleti'nde Eğitim ve Konya Medreseleri”, 90.

²⁴ Faik Serdar Alçın, *Selçuklu Emiri Şemseddin Altun-Aba ve Vakıf Eserleri* (Konya: Selçuk Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2022), 31.

²⁵ Alçın, *Selçuklu Emiri Şemseddin Altun-Aba ve Vakıf Eserleri*, 31.

²⁶ Mehmet Önder, *Mevlana Şehri Konya* (Ankara: Güven Matbaası, 1971), 152.

²⁷ Osman Turan, “Şemseddin Altun-Aba, Vakfiyesi ve Hayatı”, *Belleten* 11/42 (Nisan 1947), 201.

²⁸ Atçeken, *Osmanlı Devrinde Bakımı ve Kullanılması*, 193.

oğlu Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî.²⁹ Eflâkî Dede'nin aktardığına göre, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin babası Bahâeddin Veled, 1228 yılında Konya'ya geldiğinde, dönemin sultanı I. Alâeddin Keykubad (1220–1237) tarafından büyük bir ilgiyle karşılanmış ve kendisine taşthâneye³⁰ yerleşmesi teklif edilmiştir. Ancak Bahâeddin Veled, bu teklifi nazık bir şekilde reddetmiş; imamların medreseye, şeyhlerin hankaha, beylerin saraya, tüccarların hana, rindlerin zâviyeye, gariplerin ise mastabaya³¹ inmeleri gerektiğini ifade ederek Altun-Aba Medresesi'ne yerleşmeyi tercih etmiştir.³² Bu tercih, onun ilme ve eğitim kurumlarına verdiği önemin yanı sıra, kendi konumunu ve temsil ettiği ilmi geleneği nasıl konumlandığını da ortaya koymaktadır.

Söz konusu dönemde Altun-Aba Medresesi, Mevlevîlerin bir araya geldikleri ve sosyal etkileşimde bulundukları önemli bir merkez haline gelmiştir. Medresenin vakfiyesinde yer alan bilgilere göre, müderrisin Hanefî mezhebine mensup olması şart koşulmuş, buna karşın talebelerin Hanefî veya Şafî mezhebine mensup olabileceği belirtilmiştir. Vakfiyede ayrıca, ileri düzeydeki üç öğrenciye her ay için 15 dinar, orta seviyedeki on beş öğrenciye 10 dinar ve başlangıç seviyesindeki yirmi öğrenciye ise 5 dinar ödeme yapılacağı kayıt altına alınmıştır.³³ Bu bilgilerden hareketle, medresede en az 38 öğrencinin eğitim gördüğü sonucuna ulaşmak mümkündür.³⁴ Vakfiye kayıtlarından, medrese bünyesinde bir kütüphanenin bulunduğu da anlaşılmaktadır. Her yıl kitap temini amacıyla 100 dinarın tahsis edilmiş olması, söz konusu kütüphanenin sürekliliği ve işlevselliği açısından önemli bir göstergedir.³⁵ Bu durum, medresenin sadece bir eğitim mekânı değil, aynı zamanda ilmî üretimin ve bilgi birikiminin sürdürüldüğü bir merkez olduğunu da ortaya koymaktadır.

Bu medresenin vakıfları şunlardır:

“Vâkıf Altun-aba, medresesi için şehrin dış kısmında ve medresenin bulunduğu yerde bir han ve buna bir yandan on ve öte yandan sekiz adet bitişik dükkân ile bu sekiz dükkânın karşısında bulunan dokuz, aynı yerde başka bir, yine şehrin dış kısmında Yeni pazar (çarşı) da bulunan on bir, yine dış kısımda Eski pazarda (çarşı) yedi dükkânı, Allame pazarında miktarı belli olmayan diğer dükkânları ve bunlardan başka Gedekilas'da Kendefkas ve Saracık adlı köylerle, Gündoğdu köyü yolu üzerinde bulunan araziye medreseye vakfetti.”³⁶

Söz konusu medresede eğitim süresi beş yıl olarak belirlenmiş olup, bu süre sonunda yeterli başarıyı gösteremeyen veya yetenek açısından beklentileri

²⁹ Kuran, *Anadolu Medreseleri*, 1/105.

³⁰ Hükümdarların ellerini yıkamaları ve abdest almaları için önlerine leğen ve ibrik getiren, bu işle görevli saray görevlilerine taştdâr ve ibrikdâr unvanları verilmekteydi. Taştdârın görev yaptığı mekâna ise taşthane adı verilirdi; bkz. Erdoğan Merçil, “Taştdâr”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2011), 40/161.

³¹ Cami, han, medrese gibi büyük İslam yapılarında, kapının iki yanında bulunan, oturma işlevine hizmet etmek için yapılmış, taş ya da ahşap, masif, prizmatik biçimli öğedir; bkz. “Mastaba: Mastava”, *Arkeolojik Haber* (Erişim 06 Temmuz 2025).

³² Ahmet Eflâkî, *Ariflerin Menkıbeleri*, çev. Tahsin Yazıcı (İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı, 1989), 1/26.

³³ Kuran, *Anadolu Medreseleri*, 1/105.

³⁴ Altan Çetin, “İrfan Ordusunun Temelleri Türklerde Medreseler (Karahanlı, Selçuklu ve Beylikler Devri Medreseleri)”, *Dini Araştırmalar* 2/5 (Haziran 1999), 193.

³⁵ Turan, “Şemseddin Altun-Aba Vakfiyesi”, 202.

³⁶ Turan, “Şemseddin Altun-Aba Vakfiyesi”, 204.

karşılayamayan öğrencilerin medreseden atılması söz konusu olmaktadır.³⁷ Kerpiç yapılı dam örtülü medrese, Cumhuriyet dönemine kadar ayakta kalmıştır. Medresede eğitimin hangi tarihe kadar devam ettiği kesin olarak bilinmemekle birlikte, kurumun 3 Mart 1924 tarihinde tamamen kapatıldığı kayıtlara geçmiştir.³⁸

1.1.4. Kadı Kalemşâh (Gazi Alemşâh) Medresesi

Kadı Kalemşâh Medresesi, Konya'nın tarihi surları içerisinde, günümüzde Fahrettin Paşa Parkı'nın bulunduğu alanda konumlanmaktaydı. Söz konusu külliye, Türkiye Selçuklu döneminin önde gelen kadılarından Tâceddîn Kalemşâh tarafından inşa ettirilmiştir.³⁹ XIV. yüzyılın ilk çeyreğinde Konya'daki Ahilerin lideri olan İbn Kalemşâh, aynı zamanda Ahiler için inşa ettirdiği dergâhın şeyhliğini yürütmekteydi. Misafirperverliğiyle tanınan İbn Kalemşâh, cömert ve hayırsever kişiliğiyle öne çıkmaktaydı.⁴⁰

Medrese, yalnızca eğitim faaliyetleriyle sınırlı kalmayıp; bünyesinde yer alan mescit ve zaviye ile birlikte bir külliye yapısı oluşturmaktadır. Bu durum, yapının hem ilmî hem de dinî ve sosyal işlevleri birlikte üstlenen çok yönlü bir merkez olduğunu ortaya koymaktadır.

İbn Battûta, 1332 yılında buraya yaptığı seyahate dair şunları ifade etmektedir:

"Bu şehirde kendisi de Ahi yiğitlerinden olan ve büyük bir tekkenin postnişinliğini yapan İbn Kalemşâh adlı belde kadısının dergâhında konakladık. Bu adamın kalabalık bir öğrenci topluluğu vardır. Onlar 'Fütüvvet'te kendilerini müminlerin emiri Ali b. Ebû Tâlib'e dayandırırılar. [Bu silsile, tarikat kütüklerinde mevcuttur.] Allah ondan razı olsun. Süfîler nasıl hırka giyme töresine sahipse, bunlar da şalvar giymektedirler. İbn Kalemşâh'ın misafirperverliği öncekilerden daha iyiydi. Hamama gideceğimiz vakit oğlunu kılavuz olarak kattı yanımıza, kendi gelmese de."⁴¹

Medresenin banisi hakkında çeşitli görüşler ileri sürülmüş olmakla birlikte, yapının kesin olarak kim tarafından inşa ettirildiği netlik kazanmamıştır. Ancak kaynaklarda, Tâceddîn Kalemşâh'ın oğlunun burada kadılık görevinde bulunduğu, aynı zamanda medresede müderrislik ve zaviyede şeyhlik yaptığı belirtilmektedir. Bu durum, medresenin Tâceddîn Kalemşâh tarafından inşa ettirilmiş olabileceği yönündeki görüşü güçlendirmektedir. Bununla birlikte, söz konusu bilgi kesinlik arz etmemekte olup ihtiyatla değerlendirilmelidir. Yapıya ait herhangi bir kitabenin günümüze ulaşmamış olması, inşa tarihinin tam olarak belirlenmesini zorlaştırmaktadır.

Kadı Kalemşâh Medresesi, Osmanlı Devleti'nin son dönemlerine kadar varlığını sürdürmüş; Cumhuriyet'in ilk yıllarında metrûk hale gelmiş ve yıkılmıştır.⁴² Konyalı İbrahim Hakkı'nın görgü tanıklığına dayanan ifadelerine göre külliye, kubbeli ve taş malzemeden inşa edilmiş bir yapıdır. Park yapımı esnasında, bu kubbeli taş yapıya ait son

³⁷ Nermin Şaman Doğan, "Ortaçağ'da Anadolu'nun Eğitim Mekânları: Selçuklu Medreseleri Darüşşifalarından Örnekler", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 28/28-2 (Haziran 2013), 432.

³⁸ Atçeken, *Osmanlı Devrinde Bakımı ve Kullanılması*, 203.

³⁹ Caner Arabacı, *Osmanlı Dönemi Konya Medreseleri* (Konya: Konya Ticaret Odası, 1998), 162.

⁴⁰ Yusuf Küçükdağ, "İbn Kalemşâh", *Ahîlik Ansiklopedisi* (Ankara: T.C. Ticaret Bakanlığı, 2020), II/18.

⁴¹ İbn Battûta, *İbn Battûta Seyahatnamesi*, çev. Aykut A. Sait (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2004), I/412-413.

⁴² Yusuf Küçükdağ, "İbn Kalemşâh Dergâhı", *Ahîlik Ansiklopedisi* (Ankara: T.C. Ticaret Bakanlığı, 2020), II/19.

kalıntılar da ortadan kaldırılmış ve birçok tarihî eser gibi bu medrese de tahrip edilerek yok edilmiştir.⁴³ Bir dönem ilim ve eğitim faaliyetlerinin yürütüldüğü bu medrese, yapısal özellikleri ve işlevi itibarıyla, muhtemelen dönemin önemli âlimlerinin yetiştiği merkezlerden biri olmuştur. Ancak yapının günümüze ulaşamaması, bu yöndeki değerlendirmeleri büyük ölçüde varsayıma dayalı hale getirmektedir. Yine de, medresenin tarihî işlevi ve kültürel değeri açısından dikkate değer bir eğitim kurumu olduğu anlaşılmaktadır.

1.1.5. Karatay Medresesi

Alâeddin Tepesi'nin eteğinde, Kemaliye Medresesi'nin karşısında konumlanan bu yapı, özellikle merkezi avlusunu örten kubbesi ve çini dekorasyonundaki zenginlik ve incelik bakımından diğer medreselerden ayrılır. Mimarı bilinmeyen eser, avlusu kubbeli medrese şemasına uygun olarak planlanmış ve taçkapı kitabesine göre 649 (1251) yılında Sultan II. İzzeddin Keykâvus (1246-1249) zamanında Celâleddîn Karatay (ö. 652/1254) tarafından yaptırılmıştır.⁴⁴ Anadolu Selçuklu Devleti'ne önemli hizmetlerde bulunan Celâleddîn Karatay, dönemin önde gelen devlet adamlarından biri olarak kabul edilmektedir. Kendisi, gayrimüslim ailelerin çocuklarının İslamî eğitimle yetiştirildiği ve gulam sistemi içerisinde İslamlaştırıldığı gulamhânede eğitim görmüş; bu süreçte hem siyasi hem de ilmî yönden donanımlı bir şahsiyet haline gelmiştir.⁴⁵

Tarihçi İbn Bîbî, Celâleddîn Karatay hakkında şu değerlendirmeyi yapmaktadır: Emir Celâleddin Karatay, her ne kadar Rum kökenli bir köle olsa da oldukça üstün niteliklere sahipti. Gecelerini ibadetle, özellikle namazla geçirir, gündüzleri oruç tutar, et yemekten kaçınır ve meşru zevklerden bile nefsinin uzak tutardı. İslam dini gibi nazik ve güzel bir karaktere sahip olup, herkes için derin bir merhamet ve şefkat hissederdi.⁴⁶ Bu ifadeler, onun şahsiyetinde tezahür eden yüksek ahlakî vasıfları ve toplum nezdindeki itibarı açıkça ortaya koymaktadır.

Celâleddîn Karatay, inşa ettirdiği medreseyle sadece mimarî bir eser ortaya koymamıştır. Bu medrese, dönemin önemli ilim insanlarının ders verdiği ve pek çok değerli öğrencinin yetiştiği bir eğitim merkezi olmuştur. Nitekim burada müderrislik yapan isimler arasında dönemin tanınmış âlimlerinden Şemseddîn Mârdînî ve Rükneddîn Mazenderânî gibi şahsiyetler yer almaktadır.⁴⁷ Bu bağlamda, Karatay Medresesi hem ilmî hem de kültürel miras açısından büyük bir öneme sahiptir.

Bu entelektüel birikime ev sahipliği yapan Karatay Medresesi, aynı zamanda mimarî özellikleriyle de dikkat çeker. Özellikle taç kapısı, Selçuklu dönemi taş işçiliğinin özenli örneklerinden biridir. Kapının çerçevesi ve üst bölümü, üç taraflı som mermerden

⁴³ Caner Arabacı, "Selçuklu Devri Konya Medreseleri", *Konya Kitabı XIX: Türkiye Selçukluları ve Konya III* (2023), 197.

⁴⁴ Selçuk Mülâyim, "Karatay Medresesi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2001), 24/475.

⁴⁵ Zehra Odabaşı, "Celaledin Karatay", *Konyapedia* (Erişim 30 Aralık 2024).

⁴⁶ İbni Bibi, *Anadolu Selçukî Devleti Tarihi (İbni Bibi'nin Farsça Muhtasar Selçuknâmesinden)*, çev. M. Nuri Gencosman (Ankara: Uzluk Basımevi, 1941), 244.

⁴⁷ Osman Turan, "Celâleddin Karatay, Vakıfları ve Vakfiyeleri", *Belleten* 12/45 (Ocak 1948), 72.

yapılmış kitabeli bir kuşakla çevrilmiştir. On parça taş üzerine Selçuk sülüsü ile tek satır halinde yazılmış olan kitabe, yapının süsleme programında önemli bir yer tutar.⁴⁸

Karatay Medresesi'nin vakfiyesinde öğrenci ve müderrisler için bazı şartlar belirtilmiştir. Bunlar:

“Karatay Medresesinin vakfiyesi 1253'te tanzim edilmiştir. Vakfiyedeki şartlara göre, talebe dört Sünni mezhepten herhangi birine mensup olabilecektir. Fakat müderris ve muidin Hanefi mezhebinde bulunması şart koşulmuştur. Çünkü Anadolu'da Selçuklular, umumiyetle, Hanefi mezhebine büyük önem vermişlerdir. İkinci önem verdikleri mezhep Şafii olduğu için bu mezhepten de zaman zaman müderris tayinleri yapıldığı olmuştur. Vakfiyede müderrisin şeriat hadis, tefsir, usul ve furu ve hilaf ilimlerinde liyakatli ve ehliyetli olması şartı yer almıştır.”⁴⁹

Anadolu Selçuklu Devleti dönemine ait medreselerin eğitim programlarına ilişkin bilgiler, mevcut kaynakların sınırlı ve dağınık olması nedeniyle tam anlamıyla netlik kazanmamıştır. Bu nedenle, söz konusu medreselerde şer'î ilimlerin yanı sıra müsbet (aklî) alanların sistemli biçimde okutulup okutulmadığı hususunda kesin bir yargıya varmak güçtür. Buna karşın mevcut veriler ışığında, özellikle tefsir, fıkıh ve hadis ilimlerinin medrese müfredatında yer aldığı ve düzenli biçimde okutulduğu bilinmektedir. Nitekim Mehmet Önder'in ifadesiyle bu medreseler, kendi alanında uzmanlar yetiştiren, ileri düzeyde birer irfan ocağı ve fıkıh (hukuk) fakültesi niteliğindedir.⁵⁰ Bu durum, medreselerin temel hedefinin dinî ilimler çerçevesinde eğitim vermek olduğunu göstermektedir.

Selçuk Türkiye'sindeki medreselerde vakfiyelere göre genellikle yalnızca bir müderris bulunduğu görülmektedir; bu durum, neredeyse tüm İslam medreselerinde de gözlemlenmektedir.⁵¹ Bazen bir müderrisin bile birkaç medresede ders verdiği olmuştur.

Söz konusu medresede görev yapan müderrisin maaşı, nakdî olarak sabit bir meblağ şeklinde belirlenmemiştir. Bunun yerine vakıf gelirleri üzerinden dolaylı bir yöntemle tahsis edilmiştir. Vakfiye kayıtlarına göre, öncelikle vakıf gelirlerinden memurların maaşları, medrese mefruşatı ve aydınlatma için gereken yağ (zeyt) giderleri ile Regaip Kandili, Şaban ayının ortası (Berat Gecesi) ve Kadir Gecesi gibi özel günlerde yakılacak mumların teminine ilişkin masraflar karşılanmaktadır. Bu zorunlu harcamaların ardından ise geriye kalan gelir on hisseye bölünmekte ve içinden bir hisse müderrisin maaşı olarak ayrılmaktadır. Bu uygulama, vakıf sisteminin sürdürülebilirliği esas alınarak düzenlenmiş, aynı zamanda medrese personelinin gelirlerinin, vakıf ekonomisine bağlı olarak esnek biçimde belirlenmesini sağlamıştır.⁵²

Vakfiye kayıtlarında medresede bir muîdin bulunduğu ve bu muîde, müderrisin alacağı maaşın yarısı kadar ödeme yapılacağı açıkça belirtilmektedir.⁵³ Ayrıca, vakfiyede muîd görevine getirilecek kişinin Hanefî mezhebine mensup olması şartı yer almaktadır.

⁴⁸ Konyalı, *Abideleri ve Kitabeleriyle Konya Tarihi*, 851.

⁴⁹ Atçeken, *Osmanlı Devrinde Bakımı ve Kullanılması*, 220.

⁵⁰ Mehmet Önder, “Konya’da Bir Selçuklu Şahaseri Karatay Medresesi”, *Kaynaklar* 1 (1983), 33.

⁵¹ Turan, “Celâleddin Karatay Vakıfları”, 76.

⁵² Turan, “Celâleddin Karatay Vakıfları”, 76-77.

⁵³ Atçeken, *Osmanlı Devrinde Bakımı ve Kullanılması*, 220.

Ancak medresede eğitim gören öğrenci sayısına ve bu öğrencilere tahsis edilen ücret ya da burs miktarına ilişkin herhangi bir bilgiye yer verilmemiştir.⁵⁴ Bu durum, dönemin bazı vakfiye metinlerinde görülen sınırlı bilgi aktarımının tipik bir örneğidir.

Vakfiye kayıtlarına göre Selçuklu medreselerinde öğrenci sayılarının, genellikle 20 ila 40 kişi arasında değiştiği gözlemlenmektedir.⁵⁵ Ancak bu sayılar, maaşlı yani vakıf tarafından maddî destek sağlanan öğrencilerle sınırlıdır. Eğitime devam eden fakat herhangi bir maaş almayan öğrenciler de bulunmaktadır. Dolayısıyla mevcut öğrenci sayısının vakfiyelerde belirtilenden daha fazla olduğu söylenebilir. Medresenin vakfiyesinde, öğrencilerin yemek ve barınma ihtiyaçlarının nasıl karşılandığına dair herhangi bir bilgi yer almamaktadır. Benzer şekilde, medrese bünyesinde bir mescidin bulunup bulunmadığı konusunda da vakfiyede açık bir kayıt mevcut değildir. Bununla birlikte, Konya şer'iyeye sicillerinde yer alan bazı belgelerde, medreseye ait bir mescidin varlığına dair dolaylı ifadeler bulunmaktadır.⁵⁶

Karatay Medresesi'ne vakfedilen mülkler şu şekildedir:

“Medreseye önce Divriği'ye bağlı Hornavıl köyü, Konya'nın dışında, Çaşnigir kapısında bir parça arazi ve Konya'nın batısında, Buğday pazarı yanında bir han, bir parça arazi ve birbirine bitişik üç dükkân ve Konya'da Sultan kapısında medresenin yanında, beş dükkân ile bir hücre ki bunların hududu yol, medresenin yolu ve Necmeddin Behramşâh mülküdür. Vakfiyenin zeylinde medreseye sonradan Konya havalisinde Kömese, Orduözü ve Körelma adıyla birbirine bitişik üç köy vakfedilmiştir. Bunların arasında zikredilen Kavak, Eksile, Çomaklı köyleri bugün de mevcuttur.”⁵⁷

1.1.6. Küçük Karatay (Kemâliye) Medresesi

Konya Karatay Medresesi'nin karşısında, caddenin doğu tarafında, günümüzde yalnızca ana eyvanının bir kısmı ayakta kalan Kemaliye Medresesi, Selçuklu veziri Celaleddin Karatay'ın kardeşi Emir Kemaleddin Rumtaş (ö. 641/1243) tarafından inşa edilmiştir.⁵⁸ Kemaliye Medresesi'nin kendine has özel bir vakfiyesi bulunmamaktadır. Fakat Büyük Karatay Medresesi'ne ait vakfiyede medresenin yapısal ve işlevsel özelliklerine dair önemli bilgiler verildiği görülmektedir. Vakfiyede Karatay Medresesi'nin tanımına yer verilirken şu ifadeler kullanılmaktadır: “Payitaht Konya şehri içinde, kardeşi Emir Kemaleddin Turumtaş (Rumtaş)'ın medresesi hizasındaki caddede şöhretine ve yalnızlığına mebni hudutlar beyandan müstağni medrese...”⁵⁹

Vakfiye metninde geçen bu tanımlamalar, medresenin Emir Kemaleddin Rumtaş tarafından yaptırıldığını açıkça ortaya koymaktadır. Ayrıca, Karatay Medresesi ile olan konum ilişkisi ve tarihî bağlam göz önüne alındığında, Kemaliye Medresesi'nin inşa tarihinin Karatay Medresesi'nden daha erken bir döneme ait olduğu anlaşılmaktadır. Bu

⁵⁴ Atçeken, *Osmanlı Devrinde Bakımı ve Kullanılması*, 220-221.

⁵⁵ Şerife Özkan, *Medrese Tâbirinin İlk Defa Ortaya Çıkışı, Selçuklular Zamanında Medreselerin Kuruluş Sebepleri ve Medrese Eğitimi* (Konya: Selçuk Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2007), 85.

⁵⁶ Atçeken, *Osmanlı Devrinde Bakımı ve Kullanılması*, 221.

⁵⁷ Turan, “Celâleddin Karatay Vakıfları”, 80-81.

⁵⁸ Kuran, *Anadolu Medreseleri*, 1/108.

⁵⁹ Atçeken, *Osmanlı Devrinde Bakımı ve Kullanılması*, 230.

durum, Selçuklu döneminde ilim yapılarının tarihsel gelişimini ve mimarî evrimini anlamak açısından önemli bir ipucu sunmaktadır.

Söz konusu medresenin adı bazı kaynaklarda Kemâliye olarak geçerken,⁶⁰ diğer bazı kaynaklarda ise Küçük Karatay Medresesi⁶¹ ismi kullanılmaktadır. Medresenin vakfiyesi, Büyük Karatay Medresesi'nin inşasından yaklaşık üç yıl önce düzenlenmiştir. Kemaleddin Rumtaş'ın 1247-1253 yılları arasında vefat etmiş olması bu durumu dayanılarak tarihsel olarak desteklenmektedir. Konya'da Kemaleddin Rumtaş'a ait bahsi geçen medrese haricinde bir mescid ve zaviyenin bulunduğu bilinmektedir.

Bazı kaynaklarda, Kemaleddin Rumtaş'ın hekim olması öne sürülerek bu medresenin de bir dârüşşifa ya da tıp medresesi olduğu öne sürülmekle birlikte, bu iddialar doğrulanmamaktadır.⁶² Bazı tarihî metinlerde “Tabip Kemaleddin” ile “Kemaleddin Rumtaş” isimleri karıştırılarak medresenin tıp eğitimine yönelik olduğu şeklindeki yanlış görüşler ortaya sürülmüştür.⁶³ Ayrıca, Kemaliye Medresesi'nin kendine ait özgün bir vakfiyesi ve kitabesi bulunmadığından ötürü bu yapı hakkında mevcut bilgiler sınırlı kalmaktadır. Bu durum, medresenin tarihî ve mimarî özelliklerinin tam olarak tespit edilmesini zorlaştırmaktadır.

1.1.7. Tacülvezir Medresesi

1239 (637) yılında yapılan bu medresenin bir tarafında kışlık dersane diğer tarafında türbe bulunan ana eyvanın duvarları günümüzde halen ayakta.⁶⁴ Kışlık dersane uygulaması, eğitim faaliyetlerinin mevsimsel şartlara rağmen devam etmesine olanak tanıyan mimarî bir çözüm sunmaktadır. Tacü'l-Vezir Türbesi, sekizgen gövdeli ve piramidal külâhla örtülü yapısıyla Selçuklu türbe mimarîsinin karakteristik özelliklerini yansıtır. İç mekân, tromplarla geçilen bir kubbe, nişlerle hareketlendirilmiş duvar yüzeyleri ve devşirme malzeme kullanılan kapı unsurlarıyla dikkat çeker. Türbe içinde yer alan üç mezardan biri Tacü'l-Vezir'e, diğer ikisi ise torunlarına aittir. Yapının asimetrik planı, bitişiğinde yer alan medreseye uyum amacıyla tasarlanmış olmalıdır. Güneydeki pencerenin medrese eyvanına açılması, türbe ile medrese arasında doğrudan bir mimarî ve işlevsel ilişki olduğunu gösterir.⁶⁵ Bu birliktelik, Selçuklu mimarîsinde sıkça görülen türbe-medrese bütünleşmesini yansıtır ve dönemin hem ilim hem de anıtsal yapı anlayışını ortaya koyar.

Tacü'l-Vezir Medresesi, günümüzde büyük ölçüde yıkılmış olup yalnızca çok az bir kısmı toprak üstünde kalabilmiştir. II. Gıyâseddin Keyhüsrev (1237-1246) döneminde, vezirlerinden Tacüddin Ahmed tarafından inşa ettirilen medreseye ilişkin bilgiler sınırlıdır.⁶⁶ Konya Vakıflar Müdürlüğü'ndeki arşiv defterlerinde yer alan bir kayıt, bu

⁶⁰ Mehmet Akif Erdoğan, “Onbeşinci yüzyıl sonlarında kadar Konya medreseleri”, *Yeni İpek Yolu: Konya Ticaret Odası Dergisi* 1 (1998), 37.

⁶¹ Şerare Yetkin, *Anadolu'da Türk Çini Sanatının Gelişmesi* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1986), 70.

⁶² Kuran, *Anadolu Medreseleri*, 1/108.

⁶³ Atçeken, *Osmanlı Devrinde Bakımı ve Kullanılması*, 230.

⁶⁴ Kuran, *Anadolu Medreseleri*, 1/106.

⁶⁵ “Tâcü'l-Vezir Medresesi”, *Anadolu Selçuklu Mimarisi* (Erişim 08 Kasım 2024).

⁶⁶ Atçeken, *Osmanlı Devrinde Bakımı ve Kullanılması*, 208.

bilgiyi desteklemektedir. Söz konusu kayıta medresenin adı şu şekilde geçmektedir: “Vakf der nahi-ye-i Konya der liva-i mezkûr, Medrese-i Tacüddin Lala Seyyid Ahmed, ümeraü’s-Sultan Keyhüsrev bin Alaeddin Keykubad-ı Selçukî (637) haliyen Tacü’l-Vezir...”⁶⁷ Ancak medresenin orijinal kitabesine ulaşılammış olması, yapıya dair detaylı bilgilerin elde edilmesini kısıtlamaktadır. Bu nedenle, mevcut kalıntıların azlığı medresenin mimarî planı ve işlevsel yapısı hakkında kesin ve ayrıntılı değerlendirmelerin yapılmasını engellemektedir.

1.1.8. Taş Medrese

Konya Akşehir’de bulunan bu medrese II. İzzeddin Keykâvus (1246-1249) döneminde Emir-i dâd Sâhip Ata Fahreddin Ali (ö. 687/1288) tarafından 1250 yılında yaptırılmıştır.⁶⁸ Mevcut kaynaklardan, yapının aslında medrese, mescid, türbe, hankâh, imaret ve çeşmeden meydana gelen bir külliye şeklinde tasarlandığı anlaşılmaktadır. Ancak bu külliye günümüze yalnızca Taşmedrese, mescid ve türbe kısmı ulaşabilmiştir.⁶⁹

Medrese, doğu-batı doğrultusunda uzanan, dikdörtgene yakın planlı bir yapıdır. Ancak giriş cephesinin kuzey ve güneyine eklenen birimlerle plan şeması ters “T” formunu almıştır. Güneyde yer alan, kareye yakın dikdörtgen planlı mekânın sadece bir kısmı ayakta kalmış olup, kuzey duvarının ilk inşa evresine ait olup olmadığı belirsizdir. Türbe ve mescidin ise yapının ilk dönemine ait olduğu düşünülmektedir. Bu mekâna, batı duvarındaki düz atkı taşı açıklıktan girilir; söveler devşirme malzeme olup, üst kısımda bezemeli bir Bizans parçası yer almaktadır.⁷⁰ Bu yapı halk arasında Halkalı Medrese adıyla da anılmaktadır. Anadolu Selçuklu döneminde yapılmış büyük medreselerden biri olan bu yapı, günümüzde yapılan onarımlardan dolayı orijinalliğini kaybetmiştir.⁷¹

1.1.9. Seyfiye (Buka’ası) Medresesi

Türkiye Selçukluları döneminde ordu komutanlığı görevinde bulunan Seyfettin Karasungur (ö. 675/1276) tarafından inşa ettirilmiştir.⁷² Karasungur, yaşadığı dönemde kurduğu ve günümüzde mevcut olmayan bu medreseyi türbenin kuzey bitişiğine inşa ettirmiştir.⁷³ Doğum ve ölüm tarihleri kesin olarak tespit edilememekle birlikte, Seyfettin Karasungur’un Celalettin Karatay’ın kardeşi olduğu, ayrıca başkumandanlık ve Denizli valiliği görevlerinde bulunduğu bilinmektedir.⁷⁴

Bazı kaynaklarda medrese için, büyük ve görkemli yapılar anlamında “buk’a” ifadesi kullanılmıştır.⁷⁵ Bu ifade, Seyfiye Medresesi’nin diğer klasik Türkiye Selçuklu medreselerine

⁶⁷ Atçeken, *Osmanlı Devrinde Bakımı ve Kullanılması*, 208.

⁶⁸ Şebnem Ertaş, “Konya Akşehir Taş Medresesinin Taş Eserler Müzesine Dönüşümü”, *Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi (MBUD)* 2/2 (27 Aralık 2017), 4.

⁶⁹ Selda Kalfazade, “Taşmedrese”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2011), 40/157.

⁷⁰ Ertaş, “Konya Akşehir Taş Medresesinin Taş Eserler Müzesine Dönüşümü”, 4-5.

⁷¹ Kuran, *Anadolu Medreseleri*, 1/79.

⁷² Caner Arabacı, “Seyfiye Medresesi”, *Konyapedia* (Erişim 08 Kasım 2024).

⁷³ “Seyfettin Karasungur Türbesine Çevre Düzenlemesi”, *Karatay Belediyesi* (Erişim 08 Kasım 2024).

⁷⁴ “Seyfeddin Karasungur Türbesi”, *Anadolu Selçuklu Mimarisi* (Erişim 30 Aralık 2024).

⁷⁵ Arabacı, “Seyfiye Medresesi”.

benzer şekilde ihtişamlı bir mimariye sahip olduğunu düşündürmektedir.⁷⁶ Yapının inşa tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte, banisinin yaşadığı dönem dikkate alınarak 13. yüzyılın ortaları ile son çeyreği arasında inşa edildiği tahmin edilmektedir. Medresenin kitabesi ve vakfiyesi günümüze ulaşmamış olup, bu nedenle yapıya dair detaylı belgeler mevcut değildir. O dönemin ihtişamlı bir yapısı olan bu medrese, ne yazık ki günümüze intikal etmemiştir.

1.1.10. Sırçalı Medrese

Taçkapısında bulunan kitabeye göre 1243 (640) yılında Selçuklu Emiri Bedreddin Muslih tarafından yaptırılmıştır.⁷⁷ Cl. Huart'ın; "... şehre girerken tepeden biraz uzak ve hala meskûn bir sokağın içinde bugün harap bir vaziyette..."⁷⁸ dediği medrese, Konya'da Gazi Alemşah Mahallesi'nde bulunmaktadır.

Medresenin adı, yapısında yoğun olarak kullanılan çinilerden kaynaklanmaktadır; bu nedenle "Sırçalı Medrese" olarak anılmıştır.⁷⁹ Aynı zamanda, kurucusunun ismine atfen Muslihiyye Medresesi" adıyla da bilinmektedir. Vaktiyle tamamı çinilerle kaplı olan bu medresenin mimarı Muhammed bin Osman el Tusi'dir.⁸⁰ "Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde Hanefî fıkhi ile tefsir okutulan medrese XVII. yüzyılda harap olmaya başlamış, talebe hücreleri XIX. yüzyılda tamamen yıktırılarak yerine kerpiç odalar yapılmış ve 1924 yılına kadar kullanılmıştır."⁸¹

Medresenin cümle kapısında bir inşa kitabesi vardır ve şunlar yazmaktadır:

"Mü'minler beyinin (Abbasi halifesi) ortağı, büyük sultan, âlemde Hakkın gölgesi, din ve dünyanın yardımcısı, İslam ve Müslümanların yücesi, fetih babası, Keykubat oğlu Keyhüsrev'in hükümdarlığında, Hakkın rahmetini dileyen fakir Bedrüddin Muslih, Allah ona tevfikini devamlı kılsın, bu mübarek medreseyi 640 yılında inşa etti. İmam-ı âzam Ebu Hanife -Allah ondan razı olsun- ashabından olan fukahaya ve ilm-i-fıkıh müntesiplerine vakfetti."⁸²

Kitabeye göre, bu medrese Bedreddin Muslih tarafından, I. Alaeddin Keykubad'ın oğlu II. Gıyâseddîn Keyhüsrev (1237-1246) döneminde Hanefi mezhebinden fakihler ve fıkıh talebeleri için inşa ettirilmiştir. Kitabede ayrıca, medresede görev yapacak eğitimciler ile öğrencilere yönelik niteliklere dair açıklamalara da yer verilmiştir.

Sonuç olarak, kitabe metninden medresenin eğitim anlayışı ve mezhep tercihi bakımından Hanefi gelenek içinde konumlandığı anlaşılmaktadır. Ancak, Sırçalı Medrese'ye ait vakfiye günümüze ulaşmadığı için, medresenin vakıf statüsü ve gelirlerine ilişkin kesin bilgilere ulaşmak mümkün değildir.

Medresenin banisi Bedreddin Muslih hakkında ise çeşitli tarihi olaylar kaydedilmiştir. Kendisiyle ilgili olarak şu bilgiler aktarılmaktadır:

⁷⁶ Arabacı, "Seyfiye Medresesi".

⁷⁷ Abdüsselam Uluçam, "Sırçalı Medrese", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2009), 37/126.

⁷⁸ Atçeken, *Osmanlı Devrinde Bakımı ve Kullanılması*, 257.

⁷⁹ Uluçam, "Sırçalı Medrese", 37/126.

⁸⁰ Kuran, *Anadolu Medreseleri*, 1/75.

⁸¹ Birekul, "Anadolu Selçuklu Devleti'nde Eğitim ve Konya Medreseleri", 94.

⁸² M. Zeki Oral, "Konya'da Sırçalı Medrese", *Belleten* 25/99 (Temmuz 1961), 363.

“II. Alaeddin Keykubad’ın Moğol sarayından sultan olarak döneceğinden korkan kardeşleri II. İzzeddin Keykavus ve IV. Rükneddin Kılıç Arslan, arkadan çavuşlar, hafiyeler yollayarak Lala Bedrüddin Muslih’i elde ettiler ve onu birçok mal ve timarlar vadiyle kandırdılar. Hain Lala öldürücü bir zehirle Sultan’ın hayatına kıydı. 656 H/1258.”⁸³

Kendisi hakkında çok bilgi bulunmamakla birlikte yaşadığı döneme ilişkin önemli olayların akabinde ne kadar süre hayatta kaldığı, nerelere gittiği ve ne zaman vefat ettiği kesin olarak bilinmemektedir. Bazı kaynaklarda, Bedreddin Muslih’in 1258 yılından sonra vefat ettiği ve Sırçalı Medrese’deki türbeye defnedildiği belirtilmektedir.⁸⁴

Sonuç olarak, Sırçalı Medrese, Konya’da inşa edilen en önemli ilmî müesseselerden biri olarak dikkati çekmektedir. Hanefî mezhebi çerçevesinde teşekkül eden bu yapıda, başta fıkıh ve tefsir olmak üzere çeşitli İslâmî ilimlerin tedrisi gerçekleştirilmiştir. Bununla birlikte yapı, yalnızca bir ilim merkezi olmanın ötesinde, mimarî kurgusu, plan şeması ve süsleme unsurlarıyla Anadolu Selçuklu dönemine ait medrese mimarîsinin karakteristik özelliklerini yansıtan önemli bir örnek olarak değerlendirilir.

Sonuç

Anadolu Selçuklu Devleti’nin ilim ve irfana verdiği önem, inşa ettirdiği medreseler aracılığıyla somut bir şekilde gözlemlenmektedir. Bu çalışma özelinde Konya şehrinde yer alan medreseler incelendiğinde, söz konusu yapıların sadece birer eğitim kurumu olmanın ötesinde, aynı zamanda siyasi gücün halkla buluştuğu, dinî otoritenin şekillendiği ve kültürel kimliğin inşa edildiği çok yönlü kurumlar olduğu anlaşılmaktadır. Her bir medrese, vakıf sistemiyle desteklenen yapısıyla hem ilim hem de mimarlık tarihinde iz bırakan özgün örneklerdir.

Çalışmada ulaşılan bulgular, Konya’nın Selçuklu döneminde bir ilim ve kültür merkezi haline gelmesinde medreselerin oynadığı belirleyici rolü ortaya koymuştur. Bu yapılar, yalnızca yüksek düzeyli eğitim verilen mekânlar değil; aynı zamanda vakfiyelerinde belirtilen şartlar doğrultusunda halkın dinî yaşantısına katkı sunan, farklı sosyal kesimlerin sınırlı ölçüde de olsa etkileşim kurabildiği kamusal alanlar olarak işlev görmüştür. Ayrıca, söz konusu medreselerde naklî ilimlerin öğretimi, dönemin ilmî anlayışını ve eğitim müesseselerinin dinî bilgi üretimindeki rolünü ortaya koymaktadır.

Bu araştırma, Anadolu Selçuklu eğitim kurumlarının tarihsel ve kültürel işlevlerine dikkat çekerek, İslam medeniyeti içerisinde medreselerin yüklendiği çok katmanlı rolü daha derinlikli bir şekilde anlamamıza katkı sağlamaktadır. Gelecek çalışmalarda farklı Selçuklu şehirlerindeki medreseler karşılaştırmalı olarak ele alınabilir; eğitim, mimarî ve vakıf ilişkisi daha geniş perspektiflerle incelenebilir. Böylelikle hem Selçuklu eğitim modeli daha iyi anlaşılacak hem de günümüz eğitim sistemlerine tarihî bir referans noktası sunulabilecektir.

⁸³ Atçeken, *Osmanlı Devrinde Bakımı ve Kullanılması*, 261.

⁸⁴ Atçeken, *Osmanlı Devrinde Bakımı ve Kullanılması*, 261.

Kaynakça

- Ahmet Eflâki. *Ariflerin Menkıbeleri*. çev. Tahsin Yazıcı. II Cilt. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı, 1989.
- Alçın, Faik Serdar. *Selçuklu Emiri Şemseddin Altun-Aba ve Vakıf Eserleri*. Konya: Selçuk Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2022.
- Anadolu Selçuklu Mimarisi. "Seyfeddin Karasungur Türbesi". Erişim 30 Aralık 2024. <http://www.anadoluselcuklumimarisi.com/360/veri-tabani/seyfeddin-karasungur-turbesi>
- Anadolu Selçuklu Mimarisi. "Tâcü'l-Vezir Medresesi". Erişim 08 Kasım 2024. <http://anadoluselcuklumimarisi.com/mob/veritabani/t%C3%A2cu%E2%80%99l-vezir-medresesi>
- Arabacı, Caner. "Selçuklu Devri Konya Medreseleri". *Konya Kitabı XIX: Türkiye Selçukluları ve Konya III* (2023), 159-256.
- Arabacı, Caner. "Seyfiye Medresesi". *Konyapedia*. Erişim 08 Kasım 2024. <https://www.konyapedia.com/makale/2436/seyfiye-medresesi>
- Arabacı, Caner. *Osmanlı Dönemi Konya Medreseleri*. Konya: Konya Ticaret Odası, 1998.
- Arkeolojik Haber. "Mastaba: Mastava". Erişim 06 Temmuz 2025. <https://www.arkeolojikhaber.com/haber-mastaba-mastava-21403/>
- Atçeken, Zeki - Bedirhan, Yaşar. *Selçuklu Müesseseleri ve Medeniyeti Tarihi*. Konya: Eğitim Yayınevi, 2. Basım, 2012.
- Atçeken, Zeki. *Konya'daki Selçuklu Yapılarının Osmanlı Devrinde Bakımı ve Kullanılması*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1998.
- Bedirhan, Yaşar - Atçeken, Zeki. *Malazgirtten Vatana Anadolu Selçuklu Devleti Tarihi*. Konya: Eğitim Yayınevi, 3. Basım, 2019.
- Birekul, Mehmet. "Anadolu Selçuklu Devleti'nde Eğitim ve Konya Medreseleri". *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi* 3 (Bahar 2018), 85-98. <https://doi.org/10.32579/mecmua.379343>
- Çetin, Altan. "İrfan Ordusunun Temelleri Türklerde Medreseler (Karahanlı, Selçuklu ve Beylikler Devri Medreseleri)". *Dini Araştırmalar* 2/5 (Haziran 1999), 177-201.
- Doğan, Nermin Şaman. "Ortaçağ'da Anadolu'nun Eğitim Mekânları: Selçuklu Medreseleri Darüşşifalarından Örnekler". *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 28/28-2 (Haziran 2013).
- Erdoğan, Mehmet Akif. "Onbeşinci yüzyıl sonlarında kadar Konya medreseleri". *Yeni İpek Yolu: Konya Ticaret Odası Dergisi* 1 (1998), 35-40.
- Ertas, Şebnem. "Konya Akşehir Taş Medresesinin Taş Eserler Müzesine Dönüşümü". *Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi (MBUD)* 2/2 (27 Aralık 2017), 1-17. <https://doi.org/10.30785/mbud.332873>
- Gordlevski, V. *Anadolu Selçuklu Devleti*. çev. Azer Yaran. Ankara: Onur Yayınları, 2. Basım, 2018.
- Gök, Bilal. *Türk-İslam Sanatları Tarihi*. İstanbul: Fidan Yayınları, 2. Basım, 2021.
- Göksu, Erkan. "Türkiye Selçuklu Devleti'ne Tâbi Devletler ve Tâbiyet Hukuku Üzerine Bir Değerlendirme". *Belleten* 81/290 (Nisan 2017), 43-66. <https://doi.org/10.37879/belleten.2017.43>
- İbn Battûta. *İbn Battûta Seyahatnamesi*. çev. Aykut A. Sait. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2. Basım, 2004.
- İbni Bibi. *Anadolu Selçukî Devleti Tarihi (İbni Bibi'nin Farsça Muhtasar Selçuknâmesinden)*. çev. M. Nuri Gencosman. Ankara: Uzluk Basımevi, 1941.
- İbni Bibi. *El evâmîrül'alâ'iyye fî'l-umûri'l-alâ'iyye (Selçuknâme)*. çev. Mürsel Öztürk. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1996.

- Kalfazade, Selda. "Taşmedrese". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 40/157-159. İstanbul: TDV Yayınları, 2011.
- Karatay Belediyesi. "Seyfettin Karasungur Türbesine Çevre Düzenlemesi". Erişim 08 Kasım 2024. <https://www.karatay.bel.tr/>
- Kemaloğlu, Muhammet. "XI-XIII. Yüzyıl Türkiye Selçuklu Devletinde Eğitim Öğretim (Medreseler)". *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi* 2/5 (Mayıs 2015), 89-106.
- Konyalı, İ. Hakkı. *Abideleri ve Kitabeleriyle Konya Tarihi*. Konya: Yeni Kitap Basımevi, 1964.
- Kuran, Aptullah. *Anadolu Medreseleri*. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi Yayınları, 1969.
- Küçükdağ, Yusuf. "İbn Kalemşah Dergâhı". *Ahilik Ansiklopedisi*. II/19. Ankara: T.C. Ticaret Bakanlığı, 2020.
- Küçükdağ, Yusuf. "İbn Kalemşah". *Ahilik Ansiklopedisi*. II/18. Ankara: T.C. Ticaret Bakanlığı, 2020.
- Merçil, Erdoğan. "Taştdâr". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 40/161-162. İstanbul: TDV Yayınları, 2011.
- Mülâyim, Selçuk. "Karatay Medresesi". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 24/475-476. İstanbul: TDV Yayınları, 2001.
- Odabaşı, Zehra. "Celaledin Karatay". *Konyapedia*. Erişim 30 Aralık 2024. <https://www.konyapedia.com/makale/1206/celaledin-karatay>
- Oral, M. Zeki. "Konya'da Sırçalı Medrese". *Belleten* 25/99 (Temmuz 1961). <https://doi.org/10.37879/ttkbelleten.1258435>
- Önder, Mehmet. "Konya'da Bir Selçuklu Şahaseri Karatay Medresesi". *Kaynaklar* 1 (1983), 32-35.
- Önder, Mehmet. *Mevlana Şehri Konya*. Ankara: Güven Matbaası, 2. Basım, 1971.
- Önge, Mehmet Yılmaz. "Bilinmeyen Bir Selçuklu Medresesi: Konya Ali Gâv Zâviyesi ve Türbesi". *Önasya* 3/28 (1967).
- Özkan, Şerife. *Medrese Tâbirinin İlk Defa Ortaya Çıkışı, Selçuklular Zamanında Medreselerin Kuruluş Sebepleri ve Medrese Eğitimi*. Konya: Selçuk Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2007.
- Semerci, Fatih - Özkafa, Ayşe. "Anadolu Selçuklu Medreselerinde Mekân ve Cephe Kalitesinin Analizi: Konya Medreseleri Örneği". *İslam Medeniyeti Araştırmaları Dergisi* 5/1 (Haziran 2020), 58-90. <https://doi.org/10.20486/imad.693366>
- Sevim, Ali - Merçil, Erdoğan. *Selçuklu Devletleri Tarihi Siyaset, Teşkilat ve Kültür*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1995.
- Sevim, Ali. "Süleyman Şah I". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 38/103-105. İstanbul: TDV Yayınları, 2010.
- Sönmez, Zeki. "Kölük b. Abdullah". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 26/248-250. Ankara: TDV Yayınları, 2002.
- Şenalp, Mihrimah. *Tarihi Yapılarda Termal Konfor Analizi: Ali Gav Medresesi Örneği*. Konya: Konya Teknik Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Şerife Gökbaş. *Arşiv Belgelerine Göre Konya'daki Selçuklu Cami ve Medreselerinin Tamir ve Onarımları*. Konya: Selçuk Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Turan, Osman. "Celâleddin Karatay, Vakıfları ve Vakfiyeleri". *Belleten* 12/45 (Ocak 1948), 17-172. <https://doi.org/10.37879/ttkbelleten.1355977>
- Turan, Osman. "Şemseddin Altun-Aba, Vakfiyesi ve Hayatı". *Belleten* 11/42 (Nisan 1947), 197-236. <https://doi.org/10.37879/ttkbelleten.1362851>
- Turan, Osman. *Selçuklular Zamanında Türkiye*. İstanbul: Turan Neşriyat Yurdu, 1971.
- Uluçam, Abdüsselam. "Sırçalı Medrese". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 37/126-127. İstanbul: TDV Yayınları, 2009.

Yetkin, Şerare. *Anadolu'da Türk Çini Sanatının Gelişmesi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1986.